
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.22

*Ковтун Анастасія Володимирівна
Чічкан Микита Вадимович**

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Анотація. У статті розглянуто основні зміни оподаткування прибутку підприємств. Проаналізовано частку податку на прибуток підприємств у доходах бюджету. Виявлено основні причини зменшення частки надходжень податку на прибуток підприємств за 2011–2014 роки. Досліджено обсяг податкових надходжень від підприємств різних форм власності. Обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення податкової системи, спираючись на підходи високорозвинених країн, із врахуванням вітчизняної специфіки.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, ставка податку, податкові пільги.

Вступ. Оподаткування прибутку підприємств є значним фактором впливу на сталий економічний розвиток та інвестиційну діяльність. У більшості зарубіжних держав податок на прибуток підприємств виступає ефективним фіскальним важелем розвитку та стимулювання економіки. Зважаючи на сучасний кризовий стан економіки України та загальнодержавний курс на гармонізацію вітчизняного податкового законодавства з європейським, постає питання щодо вдосконалення оподаткування прибутку підприємств для забезпечення наповненості бюджету і розвитку інвестиційної привабливості країни та активізації бізнесу.

Постановка задачі. Реформування податкової системи України на разі стає однією із головних умов інтеграції до Європейського економічного простору. Для цього необхідним є кардинальні зміни податкового законодавства для стабільного економічного розвитку. Ключовою складовою економіки України є розвиток малого та середнього підприємництва, діяльність яких значною мірою залежить від розміру податків на їх прибутки.

Результати. Для забезпечення передумов сталого економічного розвитку має бути створений оптимальний механізм оподаткування прибутку підприємств який буде прийнятним як для держави, так і для суб'єктів господарювання. Даний механізм має передбачати такі умови оподаткування, за яких підприємці без загрози зниження рентабельності зможуть вчасно та в повному обсязі здійснювати розрахунки з бюджетом, що в результаті дасть змогу державі забезпечувати свою фінансову безпеку [1].

Дослідженням оподаткування податку на прибуток підприємств і механізму його справляння присвячено праці вітчизняних науковців, серед яких можна

* Ковтун Анастасія Володимирівна, Чічкан Микита Вадимович — студенти фінансово-економічного факультету ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», chichkan.nikita@gmail.com

відзначити: С. Онишко, О. Василика, А. Соколовську, В. Литвина, Ф. Ярошенка, П. Мельника, В. Вишневського, І. Луніну та інші.

Аналізуючи частку податку на прибуток підприємств у структурі доходів Державного бюджету України за період з 2011 по 2014 роки, можна прослідкувати тенденцію до її зниження. Зокрема у 2012 році порівняно з 2011 роком частка податку на прибуток у доходах Державного бюджету України зменшилась на 1,41 п.п. На падіння частки податку у ВВП і в державному бюджеті у 2012 і 2013 роках вплинуло зменшення ставки оподаткування (з 23 % у 2011 році до 19 % у 2013 році); крім того спостерігався незначний приріст ВВП у 2012 році порівняно із його запланованим приростом; зменшився обсяг промислового виробництва, зокрема у 2013 році, що пов'язано із веденням бойових дій на Сході; негативне сальдо торговельного балансу. Крім того, зниження частки податку на прибуток підприємств у Державному бюджеті України може пояснюватись наданням податкових пільг окремим підприємствам, що призводить до значних втрат бюджету у короткостроковому періоді, тим самим стимулюючи розвиток економіки країни у довгостроковому. Натомість в Україні кошти, отримані від податкових пільг не використовуються на розвиток підприємств, а спрямовуються на поточні потреби, що призводить до звичайного «проїдання» коштів бюджету. Саме тому з 2013 р. почали проводитися дії щодо критичного перегляду ефективності і економічної вигоди надання пільг з податку на прибуток підприємств [2].

Що стосується 2014 року, то основними причинами зменшення частки надходжень від податку на прибуток підприємств можна вважати зменшення прибутків у суб'єктів господарювання у зв'язку з девальвацією національної валюти, здорожчання комерційного кредиту; втрату значної частини платників податку на прибуток у зв'язку з анексією Криму та окупації значної частини Донецької та Луганської областей, де зосереджувався великий обсяг промислового виробництва, про що свідчать дані табл. 1.

Таблиця 1

**ЧАСТКА ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ
У СТРУКТУРІ БЮДЖЕТУ У 2011–2014 рр.**

Показник	2011	2012	2013	2014
Доходи ДБУ, млрд грн	314,60	346,00	339,20	357,00
Частка ППП у доходах ДБУ, %	17,39	15,98	16,01	11,15
Частка ППП у податкових надходженнях, %	20,91	20,13	20,67	14,20

*Джерело: складено авторами на основі даних [2].

Частка податку на прибуток підприємств за аналізований період у середньому складає 15,2 % у доходах Державного бюджету України, що вказує на доволі жорстку процедуру справляння податків з малого та середнього бізнесу, що істотно перешкоджає розвитку підприємництва.

Рис. 1. Динаміка частки надходжень податку на прибуток підприємств в Україні за 2011–2014 рр.

*Джерело: складено авторами на основі даних [3].

Для виявлення сучасних тенденцій доходів бюджету від податку на прибуток доцільним буде проаналізувати обсяг надходжень податку від підприємств залежно від їх форми власності.

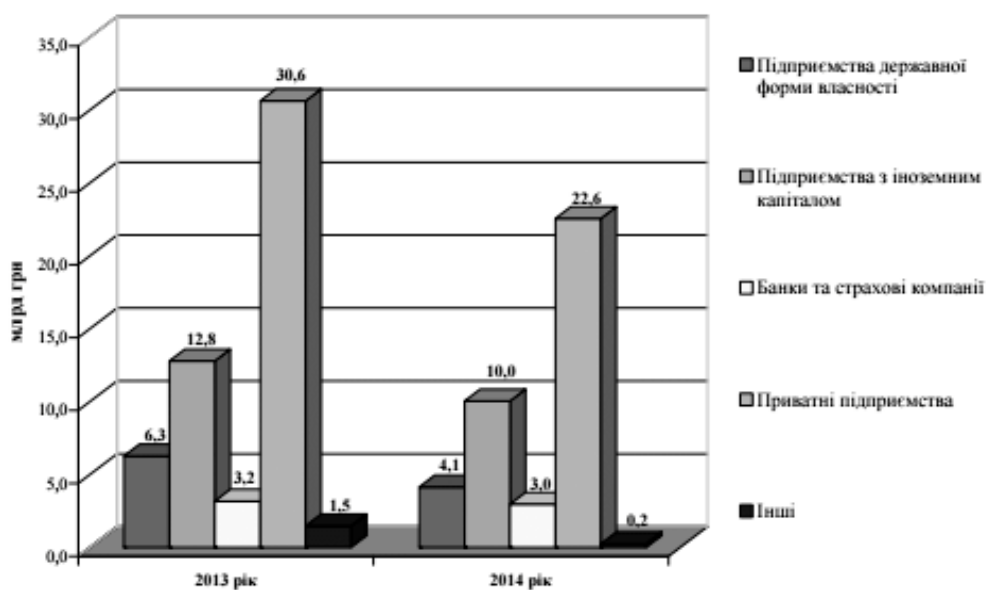

Рис. 2. Обсяг надходжень податку на прибуток підприємств різних форм власності за 2013–2014 рр.

*Джерело: [4].

У період з 2013 по 2014 роки спостерігається від'ємна динаміка надходжень податку на прибуток підприємств усіх форм власності. Приватні підприємства займають найбільшу частку в структурі надходжень, за аналізований період вона зменшилась на 0,39 %, тобто на 8 млрд грн, банками та страховими компаніями — на 0,2 млрд грн; підприємств з іноземним капіталом — на 2,8 млрд грн та обсяги податкових надходжень підприємств державної форми власності зменшились на 2,2 млрд грн.

Протягом 2015 року у податковому законодавстві відбулись певні зміни, тож доцільним буде їх детальніше розкрити.

Таблиця 2

ЗМІНА ФАКТИЧНОЇ СТАВКИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПРОТЯГОМ 2011–2015 рр., %

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
Ставка ППП	23	21	19	18	18

*Джерело: складено авторами на основі [5].

По-перше, згідно з п. 151.1 ст. 151 Податкового кодексу України передбачалось поетапне зниження основної ставки податку на прибуток з 19 % у 2013 році до 16 % у 2016 році, але зважаючи на зміни у податковому законодавстві фактично ставка оподаткування прибутку підприємств у 2015 році не знизилась до 17 %, як планувалось, а залишилась на рівні 18 %, як у 2014 році, про що свідчать дані табл. 2 [6].

Крім того, скасовано ставку 5 % для суб'єктів ІТ-індустрії, що може спричинити «відплив умів» за кордон. Без пільгової ставки лишилися суб'єкти з пріоритетних галузей економіки.

По-друге, платники податку на прибуток будуть звітувати за підсумками року та разом із декларацією подаватимуть і фінзвітність, як і в минулих роках, але у 2015 році було збільшено термін подання звітності, тобто декларацію за 2015 рік необхідно буде подати до 1 червня 2016 року.

По-третє, суб'єкти підприємництва з доходом понад 10 млн грн за результатами 2014 року мають сплатити авансові внески у розмірі 1/12 податку на прибуток, що був обчислений за підсумками 2014 року. Крім того, сплата передбачається у період з березня 2015 року по травень 2016 року. У поточному році базою оподаткування виступають доходи підприємців обсягом 10 млн грн. Починаючи з 2016 року, даний критерій зросте до 20 млн грн.

По-четверте, у 2015 році від сплати податку на прибуток звільняються бюджетні установи та громадські об'єднання, політичні партії, релігійні, благодійні організації, пенсійні фонди за умови їх унесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Порядок реєстрації затверджуватиме Державна фіскальна служба України.

По-п'яте, у поточному році податок на прибуток підприємств обчислюється згідно з бухгалтерського фін результату (за П(С)БО чи МСФЗ), що відкоригований на амортизаційні різниці, та різниці, що виникають при формуванні резерв-

вів і під час здійснення фінансових операцій. переходимо на зовсім інші правила розрахунку податку на прибуток, що передбачено Податковим кодексом України.

По-шосте, у 2015 році відмінена більша частина пільг для платників податку на прибуток підприємств. Наразі на податкову пільгу можуть розраховувати тільки підприємства та організації, що засновані громадськими організаціями інвалідів. А також до кінця 2016 року залишено ставку податку 0 % для тих суб'єктів господарювання, які перебувають на так званих «податкових канікулах».

Останньою вагомою зміною у поточному році є звільнення суб'єктів підприємницької діяльності від штрафних санкцій за порушення порядку обчислення та правильності заповнення податкових декларацій.

Крім того, Міністерство фінансів України внесло пропозиції щодо скорочення кількості груп у системі спрощеного оподаткування, що в перспективі може призвести до занепаду малого підприємництва. Фактично, при скасуванні 3-ої групи платників єдиного податку їм необхідно буде сплачувати великі податки та утримувати у своєму штаті бухгалтера. У цій групі переважають ІТ-спеціалісти, які працюють в Україні завдяки сприятливому рівню оподаткування.

На нашу думку, для покращення системи справляння податку доцільно було б розглянути підходи США та деяких країн Євросоюзу. Зокрема, у Сполучених Штатах податок на прибуток корпорацій складає приблизно 10 % у доходах федерального бюджету, натомість Україні дана частка податку становить у середньому 15 % доходів Державного бюджету України. Проте, в Америці застосовується диференційована ставка податку на прибуток. Найвищою є ставка — 39 %, за умови, що компанія отримує надвисокі прибутки та є монополістом у своїй галузі, наприклад корпорації, що займаються продажем нафтопродуктів, в даному випадку така ставка податку є обґрунтованою, оскільки податок стає вагомим інструментом антимонопольного регулювання. Натомість найнижчою є ставка на рівні 15 %, встановлена для оподаткування прибутку на рівні 50 тис. дол. США, також підприємства можуть користуватись пільгами у разі здійснення науково-дослідних розробок та інвестиційних проектів.

Не менш важливою проблемою в Україні є намагання суб'єктів підприємницької діяльності уникнути сплати податків. Більшість зарубіжних країн, зокрема Євросоюзу, зменшують ставку податку для подолання даної проблеми. Починаючи з 2009 року, уряди Німеччини, Великої Британії та Франції поступово зменшують ставку оподаткування прибутків компаній. Зважаючи на те, що Україна прагне до інтеграції в Європейський економічний простір, то практика зменшення ставки оподаткування прибутків підприємств є цілком виправданою.

Висновки. Отже, податок на прибуток підприємств є одним із бюджетоутворюючих податків, що значним чином впливає на фінансове життя країни. Даний податок відіграє роль чинника, що визначає умови ефективного функціонування державного бюджету та економічної системи загалом. Саме тому, на основі проведеного аналізу можна констатувати, що лише зменшення номінальної ставки оподаткування прибутку підприємств і надання податкових пільг,

які в більшості випадків в Україні не є ефективними, не можуть стати гарантом економічного піднесення. Натомість, не можна нехтувати тим фактом, що зменшення ставки оподаткування може спричинити скорочення надходжень до бюджету, тим самим порушити виконання державою своїх основних функцій. Також, на практиці, необхідно створювати умови, які б унеможливили ухилення від сплати податків, що в свою чергу призведе до більшої наповнюваності державного бюджету. Крім того, потрібно подбати про рівномірний розподіл податкового тягаря між усіма платниками податку. Також, для стимулювання розвитку реального сектору економіки необхідним є проведення податкової реформи та врахування зарубіжних підходів, адаптуючи їх до умов розвитку нашої країни.

Література

1. Ярошевич Н. Б. Податок на прибуток підприємств у доходах державного бюджету України [Електронний ресурс] / Н. Б. Ярошевич, О. О. Задорожний // Власна справа. — Режим доступу : <http://podatok.vlasnasprava.info/podatkovyj-kodeks/komentari-ekspertiv/201-2011-01-26-07-28-34.html>
2. Звіти про Виконання Державного бюджету за 2011–2014 рр.: Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/>
3. Офіційний сайт KPMG. — Режим доступу: <http://www.kpmg.com/>
4. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2013, 2014 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : — <http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/2013,2014>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. — Режим доступу: <http://minfin.com.ua>
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, зі змінами та доповненнями: Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

References

1. Jaroshevych, N.B. «Podatok Na Prybutok Pidpryjemstv U Dohodah Derzhavnogo Bjudzhetu Ukrai'ny.» Vlasna Sprava. Accessed December 2, 2015. <http://podatok.vlasnasprava.info/podatkovyj-kodeks/komentari-ekspertiv/201-2011-01-26-07-28-34.html>.
2. «Zvity Pro Vykonnannya Derzhavnogo Bjudzhetu Za 2011-2014 Rr.» Oficijnyj Sajt Derzhavnoi' Kaznachejs'koi' Sluzhby Ukrai'ny. Accessed December 3, 2015. <http://treasury.gov.ua/>.
3. Official KPMG Website. Accessed December 2, 2015. <http://www.kpmg.com/>.
4. «Bjuzhjetnyj Monitoryng. Analiz Vykonnannya Bjudzhetu Za 2013, 2014 Rr.» 2014. Accessed December 2, 2015. <http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/2013,2014>.
5. Oficijnyj Sajt Ministerstva Finansiv Ukrai'ny. Accessed November 19, 2015. <http://minfin.com.ua>.
6. «Podatkovyj Kodeks Ukrai'ny Vid 02.12.2010 R. № 2755-VI, Zi Zminamy Ta Dopovnennjamu.» Oficijnyj Sajt Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. Accessed December 2, 2015. <http://www.rada.gov.ua/>.

НАЛОГ НА ДОХОДИ ПРЕДПРИЯТИЙ: РЕАЛИИ СОВРЕМЕННОСТИ

Ковтун А. В., Чичкан Н. В.,
студенты финансово-экономического
факультета ГВУЗ «Киевский
национальный экономический
университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. В статье рассмотрены основные изменения налогообложения прибыли предприятий. Проанализировано долю налога на прибыль предприятий в доходах бюджета. Выявлены основные причины уменьшения доли поступлений налога на прибыль предприятий за 2011-2014 года. Исследованы объем налоговых поступлений от предприятий различных форм собственности. Обоснована необходимость дальнейшего совершенствования налоговой системы, опираясь на подходы высокоразвитых стран, с учетом отечественной специфики.

Ключевые слова: налог на прибыль предприятий, ставка налога, налоговые льготы

CORPORATE INCOME TAX: PRESENT REALITY

A.Kovtun, M. Chichkan students of
the Faculty of Finance and Economics,
SHEI «Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman»

Abstract: The present article deals with changes in income tax. Moreover, the proportion of corporate tax revenues in the budget was analyzed. The basic causes of decline in the share of income tax for 2011-2014 was lighted up. Inefficiency of providing certain benefits to units of business in Ukraine was grounded. We investigated the amount of tax revenues from different enterprises. We illumined the innovations in the tax law for 2015. The proposal of the Ministry of Finance of Ukraine about certain groups of taxpayers was considered. We grounded the necessity of further improvement of the tax system, which will be based on the approaches of developed countries and national circumstances.

Keywords: income tax, tax rate, tax benefits

Стаття надійшла до редакції 25.09.2015